

Nyárutó – őszkezdet, avagy indul a halószezon

Statisztikai adatok szerint az ősz jelenti a halószezon javát – a megváltozó időjárásnak köszönhetően gyakrabban szántják országunk eget frontok, s a velük érkező magas szintű felhők is többször produkálnak valamilyen légköroptikai jelenséget. Hozzájárul még ehhez az alacsonyabban járó Nap is, mivel több jelenség napmagassághoz kötött, az alacsonyabb állásnál előforduló látványosabb színes ívek is megszaporodhatnak. No és ne feledjük az éjszakát sem, amely egyre hosszabbodik, így a Hold is több esetben mutatkozhat valamely légköri jelenség társaságában. Vannak, akik a nyári élményeket is csak így ősszel érnék rá összegezni, így kezdjük a nyaralás során tapasztalt és eddig szóba nem került észlelésekkel a számadást!

Szabolcsi Erzsébet Krakkóban járt július 20-án, s ott volt alkalma és szerencséje egy látványos, élénk színű 22 fokos halót megfigyelni, két nappal később a Dunajec egén tűnt fel előtte hasonló szépségű jelenség.

Az első őszi hónappal mintegy varázsütsétre kezdtek a halójelenségek is jelentkezni. Szeptember 2-án Németh Tamás székesfehérvári észlelésében melléknapot jelzett. 4-én este Szabó Ádám Hódmezővásárhelyen három színes gyűrűből álló koszorújelenséget látott a Hold körül, tetézte a látványt az elvonuló hidegfronti felhőzet látványos alakzataival. Ugyanezen hidegfront átvonuló zápora Veszprémbe szivárványt hozott. 5-én késő este Kósa-Kiss Attila kb. egy órán át látszó 22 fokos holdhalót és mellékholdat látott Nagyszalontán. 7-én a hűvös hajnalnak köszönhetően sekély köd alakult ki Bátorfyerenye határában, ahol Ujj Ákosnak sikerült nagyon szép ködívét fotóznia. 8-án Farkas Alexandra látott kb. 8 fok magas, látványos holdoszlopot Budapesten, a jelenséget időjárás-figyelő webkamerákon is látni lehetett. Ugyanekkor Keszthelyről Schmall Rafael is látta a jelenséget, majd később 22 fokos holdhalót is észlelt. 10-én este Ladányi Tamás

társaságában Bándról láttam a Jupiter körül kialakult szép, erős koszorút. Ez a jelenség szinte mindegyik, kissé felhős-párás estén ismétlődött, s csatlakozott hozzá hajnalonta a Vénusz körüli koszorú is. Egy másik alkalommal, 20-án hajnalban párás, gyengén fátyolfelhős ég mellett a Vénusz, a Mars, a Sirius, a Procyon és a Rigel körül is látszott erősebb-gyengébb koszorú, majd 29-én este az átvonuló felhők elvékonyodó részein átsejllő Vega és Arcturus körül is megjelent. A fényesebb égitestek körüli koszorúk nagyon látványos, az égitest színét kiemelő, diffúz szűrővel mesterségesen elérhetőhöz hasonló hatást mutatnak, amely fotókon igen szép! 12-én Veszprémbe reggel 22 fokos halót és felső érintő ívet, majd alkonyat előtt ugyanezeket, s hozzá melléknapokat láttam. 16-án egy bakonyi kirándulás során a szépemlékű Ráktanya felett láttam gyenge 22 fokos halót, majd a felhőzet változásával élénk koszorút a Nap körül. 18-án Szöllösi Tamás egy Érden átvonuló zápor nyomán szivárványt látott, majd pedig a felhők közt átsütő napfény látványos Tyndall-sugarakkal örvendeztette meg. A sugarak és árnyékok különlegességét ez esetben az adta, hogy a páráretegeken duplán jelentek meg.

A hónap során egyre gyakrabban láthatunk naposzlopot is, én Öskүнél láttam 24-én alkonyatkor, mintegy 15 fok magasságig érő narancsszínűt. Ugyanezen délutánon (autóbuszról, a Budapest–Veszprém közötti úton) látványos melléknapokat, felső érintő ívet és zenitkörüli ívet is láttam. A naposzlopok reggelente is jelentkeztek, 20-án napkelte előtt közel fél órával halvány, de jól kivehető oszlopdarabka jelent meg a horizont felett; ugyanezen alkalommal Budapestről Juhász László hasonlóan korai időben észlelte a naposzlopot. 26-án Berkó Ernő fényképezett élénk rózsaszínű naposzlopot Ludányhalászi közelében. 27-én délután Veszprémbe volt rövid ideig látszó melléknap kis darabka

melléknap-ívvel, napnyugtakor rövid naposzlop tűnt fel a nyugati láthatáron; sötétedés után a Hold és a Jupiter körül is koszorú látszott, kis ideig halvány mellékhoid is, kis idővel később a Hold felett nagyon halvány zenitkörűli ív is megjelent, késő este pedig Prohászka Szaniszló látott látványos, ám gyorsan halványodó mellékhoidat. Szöllősi Tamás, szorgalmas érdei észlelőnk, 28-án kora reggel látott nagyon szép, rózsaszínes oszlopot. Később sem maradtunk jelenség nélkül: Várhegyi Péter budapesti észlelőnk fél 8-kor fényes melléknapot, majd fél órával később látványos kondenzcsík-ármányéket észlelt.

25-én a hónap leglátványosabb naposzlopát figyelhettem meg, a fénycsík mintegy 15 fok magasba növekedett az éppen lenyugvó Nap felett (Landy-Gyebnár Mónika)

Az őszi egyik továbbra is észlelt jelenségkör volt a nyári Szaricsev-vulkán kitéréséhez kapcsolódó napkelte-napnyugta körüli időkből látható élénk színű égbolt és a hol jobban, hol kevésbé erős krepuszkuláris sugarak. Szinte minden derült napon látszottak hazánkban is, de Kósa-Kiss Attila Nagyszalontán többször is észlelte, leglátványosabbnak 21-én alkonyatkor látszott, ez alkalommal a legerősebb sugár mintegy 60 fok magasságig hatolt fel, s egyúttal antikrepuszkuláris sugár is feltűnt a keleti égen. 26-

án alkonyatkor ismét látványos bíborszínű fényfoltot észlelt. Másnap hajnal előtt viszont a kitisztult égbolton állatövi fényt látott:

„Az Oroszlán és a Rák csillagképekben rajzolódott ki az állatövi fény 2009. szeptember 27-én hajnalban, 02:45 (UT)-től. A fénykúp szinte minden részletében fényesebbnek tűnt a téli Tejútnál, 40 fokig magasodott, benne alul a Vénusz ragyogott, följebb a Regulus, valahol a tetején pedig az M44 csillaghalmoz halvány ködfoltja világított.”

Szabolcsi Erzsébet krakkói utazásakor látott 22 fokos halót, főtója a jelenség mellett szemlélteti azt is, hogy mit tegyünk, ha sem épület, sem fa nem áll a közelben, amivel kitakarhatnánk a Napot

A nyárról itt felejtett vulkáni napnyugták a hónap vége felé egyre élénkebbek lettek, egyre szebb krepuszkuláris sugarakkal. Európa-szerte hasonló erősödést észleltek a jelenségben, s a mérések szerint az északi félteke felett nagyjából egyenletesen eloszlott kén-dioxidos felhőzet továbbra sem csökkent. Szeptember 10-én egy újabb vulkánkitörés is történt, ezúttal Kamcsatkán a Sive-lucs röpítette kitérés felhőjét mintegy 15–16 km magasságig. Sajnos egyelőre nincsenek mérési adatok arról, hogy esetleg ez a kitérés is kéndioxidban gazdag volt-e, illetve hozzájárulhatott-e a jelenségkör látványosabbá válásához.

A rovat észlelői képanyagát minden hónapban a <http://www.csillagvaros.hu/index.php/blogok/cimen>, a Szabadszemes jelenségek, észlelések blogon teszem elérhetővé.

Landy-Gyebnár Mónika